

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Бурдейного Юрія Івановича «Доктрина належної судової процедури: світовий досвід і перспективи для України» на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081-Право

1. Обґрунтування теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету. Належна судова процедура як судовий прояв належної правової процедури є одним із наріжних елементів верховенства права, гарантією захисту прав і свобод людини від свавілля держави. У сучасних умовах України її дослідження набуває особливої гостроти та практичної значущості з кількох взаємопов'язаних причин. По-перше, це євроінтеграційний поступ України та зобов'язання перед ЄС та Радою Європи.

По-друге, це системні порушення права на справедливий суд за практикою Європейського суду з прав людини (далі - ЄСПЛ). В Україні належна судова процедура має стати гарантією довіри до судової влади, захисту від необґрунтованого притягнення до відповідальності та забезпечення справедливості. Належна судова процедура є одним із ключових різновидів належної правової процедури (due process). Ця концепція походить з англо-американської правової традиції, але широко застосовується в європейському праві, зокрема в Україні, через вплив Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та принципів верховенства права. Належна судова процедура є більш вузьким, конкретним поняттям, яке стосується саме судового розгляду справ.

По-третє, це виклики воєнного стану та функціонування правосуддя в умовах збройного конфлікту. Воєнний стан, запроваджений в Україні з 2022 року створює ризики спрощення процедур, обмеження гласності, проблем з доступом до суду та забезпеченням права на захист. Дослідження дозволяє проаналізувати, як зберігати мінімальні стандарти справедливого суду (процесуальну належну правову процедуру) в екстраординарних умовах, не

допускаючи необґрунтованого примусу та забезпечуючи баланс між національною безпекою та правами людини. Без цього існує загроза ерозії довіри до судової влади та порушення міжнародних зобов'язань.

По-четверте, це теоретико-правова та практична значущість, оскільки доктринальне розмежування належної правової процедури та її судового різновиду залишається недостатньо розробленим. Тому актуальність посилюється необхідністю адаптації цих інститутів до нових викликів, пов'язаних з цифровізацією правосуддя, його впливом на доказування, правосуддям після війни та забезпеченням єдності судової практики.

Метою дисертаційного дослідження є полягає у комплексному теоретичному аналізі належної судової процедури як специфічного різновиду належної правової процедури, з'ясуванні її правової генези, місця в національній правовій системі України, особливостей застосування органами конституційної та загальної юрисдикції, а також у визначенні перспектив її розвитку з урахуванням європейських стандартів і світового досвіду. Досягнення поставленої мети потребує вирішення таких завдань:

- проаналізувати історичні витоки доктрини належної правової процедури (due process of law) в англо-американській правовій традиції (від Великої хартії вольностей до сучасних поправок до Конституції США) та її еволюцію в європейській континентальній традиції;
- розкрити співвідношення понять «належна правова процедура» та «належна судова процедура», визначити їхні сутнісні ознаки, процесуальний і матеріальний (сутнісний) аспекти;
- обґрунтувати методологічні засади дослідження доктрини належної судової процедури з використанням порівняльно-правового, історико-правового, формально-юридичного та інших методів;
- дослідити належну судову процедуру як гарантію довіри до судової влади, її вплив на незалежність, неупередженість суду та забезпечення права на справедливий суд;

- впроаналізувати застосування доктрини належної правової процедури органами конституційної юрисдикції при оцінюванні конституційності нормативних актів та захисту фундаментальних прав;
- вивчити формування доктрини належної правової процедури у практиці Верховного Суду України, зокрема у контексті забезпечення змагальності, рівності сторін, розумних строків розгляду справ, мотивованості рішень та інших елементів справедливого судового розгляду;
- визначити роль належної судової процедури у правових стандартах Європейського суду з прав людини, проаналізувати ключові прецеденти щодо порушення статті 6 ЄКПЛ;
- дослідити прецедентне право та доктрину належної правової процедури у практиці судів Європи (зокрема, конституційних і верховних судів держав-членів Ради Європи), а також порівняти з американською моделлю процесуальної та субстантивної належної правової процедури;
- обґрунтувати перспективи розвитку доктрини належної судової процедури в Україні з урахуванням євроінтеграційних процесів, судової реформи, викликів воєнного стану, цифровізації правосуддя та необхідності підвищення ефективності та довіри до судової влади.

Така постановка мети і завдань відповідає структурі роботи, забезпечує системний підхід до теми та дозволяє поєднати теоретичний аналіз з практичними рекомендаціями, спрямованими на зміцнення верховенства права в Україні.

Об'єктом дисертаційного дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі реалізації принципу належної правової процедури у сфері здійснення правосуддя, а також у діяльності органів конституційної та загальної юрисдикції щодо забезпечення права людини на справедливий судовий розгляд. Об'єкт охоплює широкий спектр правовідносин, пов'язаних із застосуванням процесуальних гарантій на всіх стадіях судочинства (від досудових процедур до виконання судових рішень), у контексті верховенства

права, євроінтеграційних процесів, судової реформи в Україні та викликів воєнного стану.

Предметом дисертаційного дослідження є доктрина належної судової процедури як специфічного різновиду належної правової процедури, її права генеза, методологічні засади, механізми впровадження в національну правову систему України, практика застосування. Предмет дослідження зосереджується на теоретичному осмисленні сутності, ознак і елементів належної судової процедури (неупередженість суду, змагальність, рівність сторін, розумні строки, мотивованість рішень тощо), її співвідношенні з належною правовою процедурою в цілому, а також на виявленні проблем і прогалин у правовому регулюванні та судовій практиці з метою формулювання пропозицій щодо вдосконалення законодавства та правозастосування.

Методологічною основою дисертаційного дослідження. Методологічний інструментарій дисертації застосовується комплексно та цілеспрямовано відповідно до логіки структури роботи, поставлених завдань і специфіки дослідження. Кожен метод використовується не ізольовано, а в поєднанні з іншими, що забезпечує глибину аналізу, об'єктивність висновків і наукову новизну. Діалектичний метод як філософсько-світоглядна основа застосовується протягом усього дослідження. Він дозволяє розглядати належну судову процедуру як динамічне, суперечливе явище в єдності її історичного розвитку, сутності та форм прояву. Зокрема, за його допомогою виявляються внутрішні суперечності між процесуальними і матеріальними або сутнісними аспектами належної правової процедури, а також взаємозв'язок доктрини з принципом верховенства права в умовах євроінтеграції, судової реформи та воєнного стану. Діалектика сприяє переходу від абстрактного теоретичного аналізу до конкретних практичних рекомендацій.

Широко застосовувалися загальнонаукові методи, як-от аналіз і синтез, для розмежування понять «належна правова процедура» та «належна судова процедура», виділення їх структурних елементів (неупередженість суду, змагальність, мотивованість рішень) та формування цілісного конституційно-

правового інституту. Аналіз застосовується при вивченні окремих елементів процедури, а синтез – для узагальнення результатів у висновках. Індукція і дедукція дозволяють переходити від конкретних прикладів судової практики (рішень Конституційного Суду України, Верховного Суду, ЄСПЛ) до загальних теоретичних положень і навпаки. Індукція застосовується при узагальненні практики застосування доктрини, а дедукція - при виведенні конституційно-правових наслідків з принципів ст. 6 Європейської конвенції. Системний і структурно-функціональний методи дають змогу визначити місце належної судової процедури в системі конституційного права України, її функції як гарантії довіри до судової влади, незалежності суду та захисту прав людини. Системний підхід особливо важливий у Розділі 2 при аналізі взаємодії Конституційного Суду та ЄСПЛ. Абстрагування та узагальнення застосовуються для формулювання авторських дефініцій, систематизації елементів належної судової процедури та вироблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення законодавства. В дослідженні застосовувались такі спеціальні методи: історико-правовий метод, який є основним у Розділі 1 та використовується для аналізу правової генези доктрини *due process of law* від Великої хартії вольностей 1215 р. та поправок до Конституції США до її адаптації в європейській та українській конституційній традиції. Метод дозволяє простежити еволюцію поняття та виявити закономірності його розвитку. Порівняльно-правовий метод є ключовим у Розділі 3 та застосовується для зіставлення європейських стандартів (статті 6 ЄКПЛ, практика ЄСПЛ) з американською моделлю (*procedural* та *substantive due process*), а також для вивчення прецедентної практики конституційних судів держав Ради Європи. Порівняння дає змогу обґрунтувати перспективи розвитку доктрини в Україні та виявити найкращі практики для імплементації. Формально-юридичний або догматичний метод є центральним у Розділі 2 і використовується для детального аналізу нормативного змісту Конституції України, рішень Конституційного Суду України та Верховного Суду, а також для тлумачення принципів змагальності, рівності сторін, розумних строків та

мотивованості рішень.

Додатковим емпіричним методом є контент-аналіз, який застосовується для системного вивчення рішень Конституційного Суду України, Верховного Суду та ЄСПЛ з метою виявлення тенденцій, частоти та змістовних особливостей застосування елементів доктрини *due process*. Статистичний метод використовується для узагальнення даних про кількість порушень статті 6 ЄКПЛ проти України, ефективність судової реформи та вплив воєнного стану на забезпечення належної судової процедури.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі процесуального права Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича відповідно до плану наукових досліджень кафедри відповідно до наукових тем кафедри «Процесуальне право: теоретико-правові засади, нормативно-правове забезпечення та перспективні напрямки розвитку» (державний реєстраційний номер 0120U103394), «Реформування процесуально-правових інститутів адвокатури, прокуратури та суду в умовах особливих правових режимів» (державний реєстраційний номер 0125U003449), НДР «Впровадження стандартів юстиції Європейського Союзу у перехідне правосуддя України та інтенсифікація їхньої продуктивності цифрових рішень» (4/46 державний реєстраційний номер: 0126U000627).

2. Формування наукового завдання, нове вирішення якого отримано в дисертації.

Дисертацію Юрія Івановича Бурдейного присвячено комплексному аналізу світового досвіду доктрини належної судової процедури та перспективи для України

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертаційна робота є першим в українській конституційно-правовій науці комплексним дослідженням належної судової процедури саме як специфічного різновиду належної правової процедури, у конституційно-правовому вимірі, з урахуванням її впливу на зміцнення верховенства права, генези, доктринального змісту, національних особливостей впровадження та

перспектив розвитку в умовах євроінтеграції, конституційного механізму захисту прав людини, судової реформи та воєнного стану.

Найбільш вагомими елементами наукової новизни конкретизуються в таких положеннях, які виносяться на захист

у перше:

обґрунтовано конституційно-правову природу належної судової процедури як самостійного конституційного інституту, що є судовим проявом принципу належної правової процедури та важливим елементом конституційного принципу верховенства права;

розкрито конституційно-правовий зміст співвідношення понять «належна правова процедура» та «належна судова процедура», доведено, що остання виступає найвищою конституційно гарантованою формою реалізації due process завдяки незалежності та неупередженості судової влади як конституційного органу.

розкрито правову генезу доктрини належної судової процедури як синтезу англо-американської традиції (procedural та substantive due process) та європейських стандартів (стаття 6 Європейської конвенції з прав людини), з адаптацією до континентальної правової системи України;

досліджено роль належної судової процедури як ключової гарантії довіри до судової влади, зокрема в контексті забезпечення неупередженості, змагальності, рівності сторін, розумних строків та мотивованості рішень;

проаналізовано застосування доктрини належної правової процедури органами конституційної юрисдикції та формування відповідних правових позицій у практиці Верховного Суду;

систематизовано світовий досвід застосування доктрини належної судової процедури в практиці Європейського суду з прав людини та судів європейських держав, з виділенням прецедентних аспектів, що мають значення для України;

удосконалено:

теоретико-методологічні засади дослідження належної судової процедури через поєднання історико-правового, порівняльно-правового, формально-юридичного та системного методів;

підходи до розуміння елементів належної судової процедури (право бути вислуханим, допустимість доказів, незалежність суду тощо) у різних видах судочинства (кримінальному, цивільному, адміністративному);

оцінку впливу воєнного стану, цифровізації правосуддя та євроінтеграційних вимог на забезпечення стандартів належної судової процедури;

набули подальшого розвитку:

положення щодо місця належної судової процедури в системі принципів верховенства права та права на справедливий суд;

практичні рекомендації щодо вдосконалення законодавства та судової практики з метою мінімізації порушень статті 6 ЄКПЛ, підвищення ефективності судового розгляду та зміцнення довіри суспільства до судової влади;

положення конституційної доктрини щодо місця належної судової процедури в системі принципів конституційного ладу України, зокрема у контексті реалізації конституційного принципу поділу влади та незалежності судової влади;

перспективи розвитку конституційно-правової доктрини належної судової процедури в Україні з урахуванням виконання рішень ЄСПЛ, завершення судової реформи та подальшої європейської інтеграції.

Отримані результати дозволяють заповнити наявну в українській правовій доктрині прогалину щодо комплексного доктринального осмислення належної судової процедури як самостійного інституту, що поєднує теоретичні засади з практичними механізмами забезпечення прав людини в судовому процесі.

3. Рівень теоретичної підготовки здобувача, його особистий внесок у розв'язання конкретного наукового завдання. Рівень обізнаності здобувача з результатами наукових досліджень інших учених.

Здобувач показав високий рівень теоретичної підготовки. У дисертаційній роботі проведено аналіз та систематизацію наявних публікацій, а також ґрунтовний аналіз судової практики, що відноситься до теми дисертаційного дослідження. Показано ряд поточних задач, що стоять перед законотворцем, досягнуто високий рівень обізнаності відповідного законодавства та наукових досліджень інших учених за темою дисертації.

4. Наукове та практичне значення роботи. Наукова новизна має як теоретичне значення для поглиблення доктрини верховенства права, так і практичне значення для законодавця, судів та правозастосовних органів у контексті європейської інтеграції України.

1. у сфері правотворчої діяльності полягає в тому, що вона слугує ключовим інструментом забезпечення верховенства права, легітимності нормативно-правових актів та захисту прав і свобод людини на етапі створення норм права. У українській правовій системі ця доктрина (відома також як *due process of law* в американській традиції чи *fair procedure* в європейській) виходить за межі суто судового розгляду та активно впливає на правотворення (законодавчу, підзаконну нормотворчу діяльність органів влади).

2. у науково-дослідній сфері полягає в забезпеченні справедливості, прозорості, неупередженості та захисту прав учасників судового процесу, запобіганні зловживанням і підтримці асвободи при одночасному дотриманні етичних та правових стандартів.

Результати дослідження також можуть бути використані з метою ефективного впровадження судової реформи в Україні.

5. Використання результатів роботи.

Подане дисертаційне дослідження Ю.І. Бурдейного містять науково обґрунтовані теоретичні положення і практичні рекомендації для використання в освітньому процесі юридичного факультету, зокрема при викладанні обов'язкової навчальної дисципліни «Правнича аргументація» та дисципліни вільного вибору «Європейські стандарти судової діяльності» ОП Право .

А також у процесі підготовки навчально-методичних посібників, які можуть бути рекомендовані до вивчення під час самостійної роботи студентів та аспірантів.

6. Повнота викладу матеріалів в публікаціях та особистий внесок здобувача в публікації.

Основні положення та висновки дисертації опубліковано в одинадцяти наукових працях, з яких чотири у фахових виданнях України, одна у розділі зарубіжної колективної монографії, у шести тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях.

Наукові праці у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України:

1. Бурдейний Ю. І. Принципи тлумачення основних прав людини через призму міжнародного прецедентного права. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2022. №72.1 С.86-89

2. Бурдейний Ю. «Драссіч проти Італії» приклад порушення належного процесу та права на захист. *Юридичний науковий електронний журнал* №10/2022. С. 777-778.

3. Бурдейний Ю. Справедливий суд і належний процес: європейська та американська доктрина. *Аналітично-порівняльне правознавство.* №6/2022. С.49-52.

4. Бурдейний Ю.І. Проблема методологічного дослідження доктрини належної судової процедури. *Право і суспільство* №4, 2023. С.15-20.

розділ монографії

5. Бурдейний Ю.І. Європейський стандарт належної судової процедури: генеза та методологія дослідження. *Topical Issues of Procedural Law in Ukraine : Scientific monograph.* Riga, Latvia : “Baltija Publishing”, 2025.p. 73-89.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Бурдейний Ю. Належна правова процедура відповідно до судової практики США. *Конституційна та адміністративна процедура: міжнародний досвід та національна практика.* Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (2

травня 2023р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. - Чернівці: 2023. С.26-29.

7. Burdeinyi Y. Dreptul omului la un proces legal echitabil. *Права людини та публічне врядування в сучасних умовах*: Матеріали VII Міжнародного правничого форуму, 28 травня 2024 р., м. Чернівці/ Уклад. І.В. Ковбас, І.І. Бабін, О.І. Ющик, І.Ж. Торончук, П.І. Крайній. Чернівці : Технодрук, 2024. С. 207-208.

8. Бурдейний Ю. Демократична нормативність: між правдою і належною судовою процедурою. *Європейські стандарти демократії та прав людини: виклики війни і потреби євроінтеграції*: Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди дня Конституції України (20 червня 2024 року, м. Львів) / [уклад. О.М. Бориславська, проф. Т.М. Слінько, О.В. Щербанюк, І.Я. Заяць]. – Львів ; Харків ; Чернівці : ЛНУ імені Івана Франка, 2024. С. 125-126.

9. Бурдейний Ю.І. Порівняльне дослідження належної правової процедури та права на справедливий суд. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*: Матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (31 жовтня 2024р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. - Чернівці: 2024. С. 87-91.

10. Бурдейний Ю.І. Належна судова процедура як гарантія довіри до судової влади: відмітні риси в американській та англійській доктринах. *Конституційні засади належної правової процедури: виклики євроінтеграції*: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (13-14 червня 2025р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. - Чернівці: 2025. С.202-205.

11. Burdeinai I.I. Utilizarea doctrinei "procedurii juridice" în Ucraina și perspectivele de dezvoltare. *Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні*: Матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф. (31 жовтня 2025р., Чернівці)/ редкол.: О.В. Щербанюк та ін. - Чернівці: 2025. С. 251-254.

Результати дисертаційної роботи повністю відображені в публікаціях. Постановки задач належить науковому керівнику. Усі результати, включені до

дисертації, були отримані автором особисто, проте постійно обговорювалися з науковим керівником.

На підставі вивчення тексту дисертації здобувача, наукових праць здобувача та Протоколу контролю оригінальності дисертаційної роботи встановлено, що дисертаційна робота виконана самостійно, текст дисертації не містить плагіату, а дисертація відповідає вимогам академічної доброчесності.

7. Апробація матеріалів дисертації.

Дисертація обговорювалась на засіданнях кафедри процесуального права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Основні положення дисертаційного дослідження та висновки доповідалися авторкою на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: Конституційна та адміністративна процедура: міжнародний досвід та національна практика. Міжнар. наук.-практ. конф. (2 травня 2023 року, Чернівці), Права людини та публічне врядування в сучасних умовах: VII Міжнародного правничого форуму, 28 травня 2024 року, Європейські стандарти демократії та прав людини: виклики війни і потреби євроінтеграції: Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди дня Конституції України (20 червня 2024 року, м. Львів), Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (31 жовтня 2024 року, Чернівці), Конституційні засади належної правової процедури: виклики євроінтеграції: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (13-14 червня 2025 року, Чернівці), Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: Матеріали IX Міжнар. наук.-практ. конф. (31 жовтня 2025 року, Чернівці).

8. Оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертація Юрія Івановича Бурдейного є завершеною кваліфікаційною науковою працею, в якій отримано нові науково-обґрунтовані результати, що у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, котре має суттєве значення для конституційно-правової науки та правозастосовної практики. Структура роботи зумовлена метою та завданнями дослідження. Дисертація

складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

9. Дотримання нормативних вимог щодо оформлення дисертації.

Дисертація Юрія Івановича Бурдейного «Доктрина належної судової процедури: світовий досвід і перспективи для України» виконана та оформлена на належному рівні, відповідає вимогам пунктів 6, 7, 8, 9 «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (із змінами, внесеними згідно з Постановам Кабінету Міністрів України №431 від 21.03.2022 р., №502 від 19.05.2023 р., №507 від 03.05.2024 р.), «Вимогам до оформлення дисертацій», затвердженими Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України №759 від 31.05.2019 р.).

10. Рекомендація дисертації до захисту.

Дисертація Юрія Івановича Бурдейного «Доктрина належної судової процедури: світовий досвід і перспективи для України», подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08-Право за спеціальність 081-Право за її актуальністю, науково-теоретичним рівнем, новизною постановки та розв'язання проблеми, практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам пунктів 6, 7, 8, 9 «Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44 (із змінами, внесеними згідно з Постановам Кабінету Міністрів України №431 від 21.03.2022 р., №502 від 19.05.2023 р., №507 від 03.05.2024 р.).

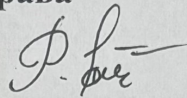
За результатами публічної презентації результатів дисертації та їх обговорення на засіданні кафедри процесуального права юридичного факультету Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

№13 від 13.03.2026 року дисертацію Бурдейного Юрія Івановича «Доктрина належної судової процедури: світовий досвід і перспективи для України» рекомендовано до захисту в разовій спеціалізованій раді для здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08-Право за спеціальність 081-Право.

Голова засідання кафедри процесуального права
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

завідувачка кафедри процесуального права

к.ю.н., доц.

Ауріка ПАСКАР

Підпис *Паскар А.* засвідчую
Учений секретар Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
Смирновська К. О.
" 13 / 03 " 2026

